

Človek človeku volk

Tako je vzkliknila neka prijateljska duša, ko se nam je potožila nad stanjem v katerem se je znašla. Zelo grenka trditev, ki bi jo tudi mi velikokrat radi uporabili, ko vidimo hudo, ki se dogaja okoli nas, ki ga sami včasih zagrešimo, ali ko smo sami žrtve zla. Prav gotovo je res, da je človek sebično bitje, vendar to še ne pomeni, da ni tudi socialno bitje, ki mora prav zato tudi spoštovati določena človeška pravila skupnega življenja v družbi. Koliko hudega zagreši naša sebičnost v usakdanjem življenju! Mogoče se bo kdo nasmehnil, ker se pač stvar zdi lahko pridigarška, je pa res, da se moramo sami truditi za dobro, če hočemo, da bo tudi svet boljši. Prelahko je reči, če vsi lahko delajo tako ... potem lahko tudi jaz, saj nisem nič boljši kot drugi.

Začeli smo s temi mislimi z zelo ozkega stališča, se pravi od posameznika, vendar stvar lahko čisto preprosto razširimo na vso družbo. Recimo na narodnostne mržnje, ki so tako pogosta zadeva posebno v krajih, kjer živita skupaj vsaj dva naroda, politične mahinacije, obrekovanja in škandali na vseh ravneh in vseh vrst, državni spori, terorizem, sla po oblasti, po moči in ne samo moči, ampak premoči, ki jo zagotavljajo jedrske rakete in naboji, tista sla po moči, ki ne pelje več nikamor, ki je sama sebi cilj in ki je lahko človeštvu samo pogubna.

Toliko govorimo o miru, a se zdi, da se še vedno vsi držijo samo tistega pravila, da, če hočeš mir, pripravljaj vojno. Človeštvo se zaveda nevarnosti vojne in njenih posledic. Vsi veliko govorimo in pišemo o tem in ne samo to, tudi organiziramo kaj za to, da bi končno prišlo do miru, do časa, ko bo človeštvo prekovalo meče v pluge, a kaj, ko še na pohodih, ki jih človek organizira za mir (govorimo o tistem, ki je bil pred kratkim v Assisiju), se je pokazalo v bistvu, če človek dvigne tančico lepih besed in dobrih namenov, da je človek tudi na pohodu, ki se ga je udeležil, da bi s svojo prisotnostjo podprl mir za človeštvo, v bistvu le sovražnik svojega bližnjega, da je človek človeku volk. Koliko napadan je v samih plakatih, ki so jih nosili desettisoči, ki so se pohoda udeležili. Po televiziji smo lahko videli lepake in transparente, ki so bili tako zelo napadalni in sovražni do raznih strank, da je bilo prav žalostno, če je človek pomislil, kaj vse se dogaja na pohodu, ki naj bi imel za cilj to, da spodbudi javnost, se pravi nas vse, da bomo delali za mir na svetu. Toda kako bo svet živel v miru, če

dalje na 2. strani ■

Atentat na egiptovskega predsednika dobro pripravljen

SADATOV UMOR in strategija terorja

Vse kaže, da je bil atentat na egiptovskega predsednika Sadata pripravljen do vseh potankosti. Izvedlo ga je šest vojakov pod poveljstvom nekega majorja. Ta in še dva druga vojaka so med spopadom bili ubiti, trije vojaki, med njimi neki podporočnik, pa so bili aretirani. Teroristična akcija je trajala le nekaj minut. Med mogočno vojaško parado, s katero so proslavljali 8-letnico zadnje vojne z Izraelom, se je pred predsedniško tribuno iznenada ustavil tovornjak, ki je za seboj vlekel top. Z njega je poskakalo šest vojakov, med njimi omenjeni major, in se v teku približalo tribuni, na kateri so bili predsednik Sadat in drugi visoki državni in vladni predstavniki. Dva vojaka sta proti tribuni zagnala ročni bombi, čemur je sledilo streljanje iz brzostrelki in samokresov. Preden se je predsednikova straža znašla, je bilo prepozno, kajti predsednik Sadat je bil že hudo ranjen, sedem ali osem ljudi je bilo ubitih, nad 30 pa jih je bilo ranjenih.

Atentatorji so za svojo zločinsko dejanje zbrali prav trenutek, ko je nad vojaškim mimohodom švigala lovska eskadra, tako da ni bilo skoraj slišati eksplozije ročnih bomb in streljanja iz brzostrelk ter samokresov, kar je morda usodno vplivalo na ravnanje predsednikove straže, ki

se prvi hip nikakor ni znašla, tako da je bil predsednik Sadat dejansko nezaščiten. Kot je razumljivo, je tedaj nastala velikanska zmeda in poteklo je nekaj časa, preden so ranjenega predsednika s helikopterjem odpeljali v bolnišnico, kjer pa mu zdravniki niso mogli rešiti življenja.

Na častni tribuni je predsednik Sadat sedel med podpredsednikom Mubarakom in obrambnim ministrom Gazalo. Zanimivo je, da je podpredsednik ostal nepoškodovan, obrambni minister pa je bil le laže ranjen v roko, tako da je lahko prevzel poveljstvo nad operacijami po atentatu. To pomeni, da je predsednik Sadat bil ubit s strelom ali s streli iz brzostrelke ali iz samokresa, medtem ko so atentatorji z ročnimi bombama le povzročili zmedo in dosegli, da je bila pozornost osebne straže za hip obrnjena drugam. Če še pomislimo, da je prav v tistem usodnem trenutku nad mimohodom letela eskadra lovskih reaktivcev in je zaradi tega vladal oglušujoč trušč, ugotovimo, da so imeli atentatorji najboljše pogoje za izvedbo svoje zločinske akcije. Iz tega izhaja, da je bila akcija zelo dobro pripravljena in da zanjo ne more biti odgovorna le skupina vojakov, ki jo je izvršila, temveč da je šlo za delo neke širše organizacije.

NITI VODIJO V LIBIJO

Lahko se reče, da ni nobenega dvoma, da je glavni krivec in organizator atentata, katerega žrtev je postal egiptovski predsednik Sadat, libijski diktator Gedafi. Res, da si je prevzela odgovornost za atentat neka »Neodvisna (ali Opozicionalna) organizacija za osvoboditev Egipta«, ki deluje v Libiji in ki jo vodi bivši egiptovski general Saad Eddin Szazli, eden izmed glavnih poveljnikov v takimoenovani kippurski vojni proti Izraelu, dokler ni bil po nekaj dneh odstavljen zaradi neuspehov. Pozneje je opravljal diplomatske funkcije (pač, ker mu Sadat ni več zaupal vojaških) dokler ni pobegnil v Libijo, ko se je Sadat leta 1977 podal v Jeruzalem, da bi napravil konec sovraštvu med Egiptom in Izraelom. V Libiji je nekdanji egiptovski general seveda prežal na prilož-

nost, da se maščuje Sadatu zaradi svoje odstavitve in zaradi njegove spravljljive politike do Izraela, ter je tudi v tej perspektivi postal orodje Gedafijeve proti Sadatu naperjene politike. Težko pa je dvomiti, da je dejansko naročil atentat Gedafi, ki je bil, kot poročajo, že čez nekaj minut informiran o uspelem atentatu, še preden je bilo v Egiptu sploh karkoli objavljeno o tistem, kar se je zgodilo. Po tem se da sklepati, da je bil Gedafi v radijski zvezi s krogom, kateremu so pripadali morilci, in da je bila akcija torej zelo dobro organizirana in je uživala vso Gedafijevo podporo.

Danes se zdi skoraj neverjetno, kako da se je atentat tako lahko posrečil, saj ga je bilo pričakovati. Bil je takorekoč v

dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 11. oktobra, ob: 8.00 Poročila; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Nediški zvon; 11.00 Mladinski oder: »Roboti so med nami«; 11.30 Nabožna glasba; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 12.30 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Na goriškem valu; — Sport in glasba ter prenosi z naših kulturnih prireditelj; 19.00 Poročila.

■ PONEDELJEK, 12. oktobra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Gospodarska problematika pri nas in v svetu; 8.45 Glasbene skice; 9.30 Nenavadno kramljanje o navadnih stvarih; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Izbrani list; 12.00 Kulturni dogodki; 13.00 Poročila; 13.20 Letošnja revija »Primorska poje«; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek; 14.30 Roman v nadaljevanjih: Pavle Zidar: »Sveta Barbara«; 15.00 V svetu športa in glasbe; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Ljudske pesmi Slovencev v Italiji, nova zbirka Pavleta Merčija za ženske, moške in mešane zборе; 19.00 Poročila.

■ TOREK, 13. oktobra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Domači obrabi; 8.45 Glasbene skice; 9.30 Rubrika; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Izbrani listi; 12.00 Kulturno pismo — Beležka; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Odraslim prepovedano; 14.55 Naš jezik; 15.00 Glasbeni magazin; 16.00 Slovenci v miljskem okolišu; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Moški zbor »Ernes Grion« iz Trziča; 19.00 Poročila.

■ SREDA, 14. oktobra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 8.45 Glasbene skice 9.30 Naš otrok; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Izbrani list; 12.00 Pod Matajurjan, posebnosti in omika Nadiških dolin; 13.00 Poročila; 13.20 Mešani zbor »Igo Gruden« iz Nabrežine; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek; 14.30 Roman v nadaljevanjih: Pavle Zidar »Sveta Barbara«; 15.00 Ameriški gledališki musical; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba — Mladi izvajalci: pianistka Milojka Milič — Letošnja revija »Primorska poje«; 18.00 Slovenska literatura v Italiji; 18.15 Glasovi iz preteklosti; 19.00 Poročila.

■ ČETRTEK, 15. oktobra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Živozeleno; 8.45 Glasbene skice; 9.30 Psihološki utrinki; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Izbrani listi; 12.00 Od Milj do Devina — Beležka; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek; 14.55 Naš jezik; 15.00 Jugoslovanski izvajalci; 16.00 Slovenska duhovščina pod fašizmom; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Četrtekova srečanja; 18.40 Sodobne slovenske novele; 19.00 Poročila.

■ PETEK, 16. oktobra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 12 let strategije napetosti v Italiji; 8.45 Glasbene skice; 9.30 Svet se počasi vrti; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Izbrani listi; 12.00 Na goriškem valu; 13.00 Poročila; 13.20 Četrtekova srečanja; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek; 14.30 Roman v nadaljevanjih: Pavle Zidar: »Sveta Barbara«; 15.00 Odrasli kulisa; 16.00 Cvetje hvaležno odklanjamo; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Slovenski komorni orkester iz Ljubljane pod vodstvom Antona Nanuta v Kulturnem domu v Trstu; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Poročila.

■ SOBOTA, 17. oktobra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Tudi starost je lahko lepa; 8.45 Glasbene skice; 9.30 Jaz ženska, žena, mati, gospodinja. 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Izbrani listi; 12.00 Rezija in Kanalska dolina — Beležka; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Mladi pisci; 14.55 Naš jezik; 15.00 Začnimo s črko »A«; 17.00 Kratka poročila ter neposreden prenos nogometne tekme Italija - Jugoslavija iz Beograda za svetovno prvenstvo; 18.45 Vera in naš čas; 19.00 Poročila.

■ nadaljevanje s 1. strani

zraku. V zadnjem času je bila v teku besna Gedafijeva gonja proti Sadatu, kateri so se pridružili vsi ekstremistični arabski krogi. Zdaj poročajo, da so v Damasku, v Jordaniji, v Iraku in Palestinska osvobodilna fronta v Beirutu naravnost vzhičeni nad Sadatovim umorom in so uprizorili ob tej novici pravi ljudski praznik. Gedafi je ravno zadnje dni grozil z vojno Egiptu, a tudi Sadat je zagrozil, da se zna zgoditi, da bo nastopil z orožjem proti temu hudodelcu in blaznežu, kot ga je označil. Gedafi si seveda ni mogel privoščiti vojne proti Sadatu, lahko pa je najel morilce.

A bati se je, da ne gre samo za takomenovano »Neodvisno fronto za osvoboditev Egipta«, ampak da se je Gedafiju in njegovemu faktotumu Šazliju posrečilo razpresti široko zarotniško mrežo v Egiptu, kar pa je samo ena izmed vej vsearabske fronte fanatičnih arabskih nacionalistov s Palestinsko fronto na čelu, ki hočejo strniti ves arabski in filoarabski svet v skupno fronto proti Izraelu in Združenim državam; proti tem predvsem zato, ker jamčijo obstoj in varnost Izraela nasproti tistim, ki bi ga radi izbrisali z zemljevida in poklali ali ponovno pognali po svetu njegovo prebivalstvo. Logično je, da so si ves čas iskali in si še iščejo pri tem podporo Sovjetske zveze, kot ima tudi ta interes na tem, da si išče zaveznika v arabskem nacionalizmu, ki sovraži Izrael in Združene države. Pri tem ne igrajo ideo-

Človek človeku volk

■ nadaljevanje s 1. strani

ni miru med nami, če recimo stranka očita drugi stranki, kot smo lahko brali na plakatih, najrazličnejše stvari, ki so očitno kazale, da hočejo instrumentalizirati tudi tak pohod v čisto politične, strankarske namene. Tako ravnanje, mislimo, ne spada na pohod, ki hoče mir na svetovni ravni.

Ta slika s pohoda za mir pa naj bo samo primer, kako nelogični smo ljudje v tej naši želji po miru, ki jo vsi občutimo in ki je danes tako pogosta na ustih nas vseh. Človek se skorajda upraša, če ni tudi to iz sebičnosti.

Sedaj, ko je tudi stara Evropa spet začutila in svojih nosnicah vonj po smodniku, ali v današnjih časih po atomskih žarčilih, sedaj smo vsi enotni na bojnem pohodu za mir. Trditev se zdi mogoče malo protislovna. Vendar je precej resnična, saj vsi vemo, da je strah eden čistih samoobrambnih sistemov, ki jih ima človek. Ta občutek strahu je vsekakor pozitiven, vsakdo misli, mogoče sebično, pomisli, če hočemo, kaj je to vojna in iz te osebne misli na grozote, ki jih vojna prinaša, bo lahko v posamezniku in posredno tudi v družbi rasla misel, da je mir vendarle za človeka veliko bolj vredna dimenzija bivanja, kot sovraštvo, vojna.

loški oziri dejansko nikake vloge. Pogosto lahko beremo in slišimo o takomenovanih levičarskih in »naprednih« arabskomuslimanskih organizacijah v Libanonu, Siriji, Iraku in drugod, toda v resnici gre za skrajni nacionalizem, ki je mnogo bolj podoben nacizmu oziroma fašizmu kot komunizmu. Sicer pa je znano, da je arabski nacionalizem že med zadnjo vojno držal s fašizmom in nacizmom in da je celo videl v Mussoliniju svojega »velikega pokrovitelja« nasproti zahodnim silam. Vsa »naprednost« teh organizacij je dejansko le v njihovem političnem paktiranju z Moskvo, ki jih oskrbuje z orožjem in jim nudi diplomatsko pomoč. Voditelji arabskega nacionalizma so si zadnji čas podajali kljuko v prestolnicah vzhodnega bloka.

Lahko si je predstavljati, da tudi v Moskvi ne žalujejo za Sadatom, človekom, ki je kar na hitro nagnal 10.000 sovjetskih inštruktorjev in gospodarskih tehnikov iz Egipta in spravil Egipt v ameriški tabor ter se pobotal z Beginom. Vendar pa jim je zdaj najbrž le malo nerodno spričo tako očitnih dobrih zvez z Gedafijem. Toda zadrega gotovo ne bo dolgo trajala. Zanje je važen uspeh. In ni mogoče zanikati, da pomeni Sadatova nasilna smrt tudi za Moskvo velik uspeh. Izginil je veliki nasprotnik sovjetske politike na Bližnjem vzhodu in v Severni Afriki. Ves položaj je spet negotov in nudi Moskvi nove možnosti. Zdelo se je že, da je Egipt trdno na strani ameriške politike, zdaj pa nihče ne more reči, če Sadatovi nasledniki ne bodo preobrnil egiptovske zunanje politike in se spet tesneje povezali s centralami skrajnega arabskega nacionalizma. Ni malo takih, ki menijo, da ni šlo samo za atentat, ampak tudi za državni prevrat in da so stali za atentatorji vrhovi egiptovske vojske. Vsekakor danes še nihče ne more reči, s kom držijo in proti komu se bodo obrnili.

Ameriška politika na Bližnjem vzhodu je doživela spet hud udarec, potem ko se je že zdelo, da je v napredovanju, če ne celo v zmagoviti ofenzivi. Če se v arabskih prestolnicah od Damaska do Tripolisa krohotajo, se v Moskvi nasmihajo, zato pa v Washingtonu gubajo čela. Vse na Bližnjem vzhodu je spet negotovo. Moskva je v protiofenzivi in težko, da se bo Washington v bodoče še lahko zanesel na Egipt. Vsak hip se lahko tam položaj temeljito spremeni v prid Sovjetske zveze. To pa bi pomenilo tudi novo vojno nevarnost med Arabci in Izraelom.

Neglede na vse to pa mora občutiti vsak pošten in pameten človek grozo ob dejstvu, da se kar vrstijo atentati na vodilne ljudi zahodnega sveta. Težko je dvomiti, da je nekje nek center ali več med seboj povezanih centrov, ki navdihujejo ta hudodelstva in si nekaj od njih obetajo. Obstaja hud sum, da sta dva taka centra prav Palestinska osvobodilna fronta in Gedafijev režim. Oba imata ves interes na tem, čim bolj in čim prej vreči zahodni svet iz tečajev, da bi lahko uresničila svoje cilje. Sadat jima je bil napoti, celo največja ovira za uresničenje njunih namer.

Belize - nova država v Srednji Ameriki

Pred par tedni je nastala v Srednji Ameriki nova neodvisna država Belize, ki je bila doslej avtonomno britansko ozemlje. Svoječas je nosilo ime Britanski Honduras. Popolno notranjo avtonomijo je uživalo od leta 1964, ko je bila sprejeta nova ustava. Neodvisnost je bila Belizu naravnost vsiljena, kajti velika večina prebivalstva si ni želela odcepljenosti od Velike Britanije, ki edina lahko jamči Belizu varnost pred pohlepnimi sosedi in gospodarsko blaginjo. Toda britanska vlada je vsilila tej svoji avtonomni srednjeameriški koloniji neodvisnost iz strahu pred zunanjepolitičnimi zapleti, posebno z Gvatemalo, ki si tudi lasti Belize, in pa seveda da bi si prihranila nadaljnje stroške za upravo v Belizu, čeprav bo morala za nekaj časa še vzdrževati tam manjši kontingent svojih čet, približno tri bataljone mož. To naj bi bilo jamstvo, da Gvatemalci ne bodo vdrlili v deželo in je zasedli, a to jamstvo je seveda le simbolnega pomena.

Praden je Velika Britanija prepričala Belizane, da so pristali na neodvisnost, je morala pripraviti dolgo konferenco v Londonu, kjer jim je dokazovala prednosti neodvisnosti nasproti dosedanemu avtonomnemu kolonialnemu stanju. Pri tem je pripomniti, da je bil Belize več sto let britanska kolonija, da je precejšen del prebivalstva britanskega pokolenja — gre za potomce davnih naseljencev, farmarjev, drvarjev in trgovcev — in da tudi večina ostalega prebivalstva govori angleško ter so bili britansko vzgojeni. Dežela meri 22.965 kvadratnih kilometrov in je tako približno za 2.500 kvadratnih kilometrov večja od Slovenije. Prebivalcev pa ima samo okrog 160.000. Od teh jih je največ belcev in mešancev, namreč okrog 100 tisoč. Črncev je okrog 50.000, okrog 10.000 pa je Indijancev. Rodnost znaša 38,7 na tisoč, kar je zelo visoka številka v primerjavi z Evropo in ravno to je verjetno najbolj skrbelo Veliko Britanijo. Če bi namreč Belize ostal britansko ozemlje, bi veljali Belizani za britanske državljane in bi se lahko prosto naseljevali oziroma si

iskali službo v Veliki Britaniji, če bi hoteli. Tam pa je, kot znano, že toliko črncev in mešancev iz nekdanjih britanskih kolonij v srednji Ameriki, da prihaja do rasnih nemirov v velikih britanskih mestih. Britanska vlada pa ne želi, da bi prihajal na britanska tla vedno nov dotok mešancev in črncev. Tako je politični in ekonomski račun pripravil britansko vlado do tega, da se je odrekla tej koloniji.

Uradni in najbolj razširjen jezik v Belizu je angleščina. Manjši del prebivalstva pa govori tudi špansko. Katoličanov je nekaj nad 90.000, torej večina prebivalstva, ostali so protestanti oziroma anglikanci. Gospodarsko je dežela še kar na dobrem. Poleg dolge obale z ribištvom in nekaj tujskega prometa imajo tudi precej razvito poljedelstvo in sadjerejo. Obstajajo veliki nasadi pomaranč in limon, grenik, t.j. pompelmov in drugega južnega sadja, kar tudi na veliko izvažajo. Pridelujejo pa tudi koruzo, riž in druga žita, kokosove orehe, banane in sladkorni trs. Kar 44 odstot-

kov površine pokrivajo gozdovi, ki so polni dragocenega lesa, cedre, mahagonija in drugih vrst, ki jih izvažajo za izdelavo dragega pohištva, gumijevca z naravno gumo za izdelavo zvečilne gume itd. Les je sploh največje bogastvo Beliza. Precej razvita pa je tudi živinoreja, posebno govedoreja. V industrijskem pogledu razpolaga Belize s tovarnami za konserviranje in predelavo južnega sadja, za predelavo sladkornega trsa in za izdelovanje raznih kislin. Izvažajo sladkor, sadje, les, gumo za izdelovanje žvečilne gume, ribe, kisline in drugo. Glavno mesto je Belize in ima okrog 40.000 prebivalcev. Ni še znano, kakšna sta zastava in grb nove države.

—o—

NOVE USMRTITVE V IRANU

Kot poroča neki teheranski dnevnik, so v zadnjih dneh v raznih iranskih mestih ustrelili 81 ljudi, ki so bili obtoženi prevratniškega delovanja. 61 ljudi so ustrelili v teheranski ječi, 16 ljudi v mestu Širaz in po dve osebi v dveh drugih mestih.

PREKINJENA GLADOVNA STAVKA

Prekinjena gladovna stavka severnoirskih članov IRE v zaporu Maze bi morala v kratkem dati prve sadove. Londonska vlada bi morala pred koncem tedna objaviti dokument o problemu kaznilniške reforme. Očitno je, da britanska vlada noče zamuditi priložnosti za rešitev problema, ki je težko prizadel njen ugled v mednarodnih krogih. Minister za Severno Irsko je že začel posvetovanja s krajevnimi oblastmi, da bi preučili najnujnejše ukrepe.

Minister Prior pa je že dal vedeti, da bo reforma veljala za vse kaznjence na Severnem Irskem, to se pravi tudi za protestante. S tem je hotel pomiriti protestantske kroge, ki s sumičenjem komentirajo naglo rešitev problema okrog gladojočih teroristov IRE.

Zaporniki IRE zahtevajo vrsto izboljšav v kaznilniškem pravilniku. Tako ho-

čejo nositi civilne obleke, nočejo biti prisiljeni za izvajanje ročnih del, branijo pravico svobodnega združevanja ter dovoljenje za večje število stikov z zunanjim svetom. Glavno oviro pa predstavlja njihova zahteva po pomilostitvi. Sprejeti to zahtevo bi pomenilo izpustiti 150 do 400 članov IRE, ki so zaprti v ječi Maze pri Belfastu.

—o—

GLASBENA MATICA TRST

Kulturni dom v Trstu

KONCERTNI ABONMA — SEZONA 1981-82

23. oktober 81: TRIO LORENZ, sodeluje Jože Falout, rog

13. november 81: MLADINSKI PEVSKI ZBOR GLASBENE MATICE, dirigent Stojan Kuret

25. november 81: PRIMOŽ NOVŠAK, violina ROLF MÄSER, klavir

11. december 81: VLADIMIR KR PAN, klavir

8. januar 82: IRENA GRAFENAUER, flavta ACI BERTONCELJ, klavir

22. januar 82: TRIO DI TRIESTE

26. februar 82: MARJANA LIPOVŠEK, alt MARIJAN LIPOVŠEK, klavir

26. marec 82: SIMFONICNI ORKESTER RADIO-TELEVIZIJE LJUBLJANA, dirigent Marko Munih, solist Žarko Hrvatič, violina

23. april 82: MEŠANI PEVSK IZBOR OBALA iz Kopra, dirigent Mirko Slosar

Cene abonmajev

Parter lir 23.000 — Mladinski in invalidski lir 12.500 (parter)

Balkon lir 15.000 — Mladinski in invalidski lir 9.000 (balkon)

Vpisovanje abonmajev v pisarni GM, ul. R. Manna 29, od 11 do 13 ure. Lanski abonenti potrdite svoj sedež do 12. t. m.

Pred kmečkozboorskimi volitvami na Koroškem

Tudi slovenski kmetje se že pripravljajo na kmečkozboorske volitve, ki bodo 15. novembra letos. V Kulturnem domu na Radišah je bilo zborovanje delegatov, na katerega sta vabili Slovenska kmečka zveza in Skupnost južnokoroških kmetov. Na zborovanju so izvolili kandidate za volitve in določili program.

Glavni kandidat Skupnosti južnokoroških kmetov — s tem imenom bodo slovenski kmetje šli na volitve — bo Ignac Domej iz Rinkol pri Pliberku, ki je slovenske kmete že doslej zastopal v kmetijski zbornici, na drugem mestu je Ludvik Lesjak iz Rožeka, na tretjem pa Valentin Kargl iz Bekštanja.

Na zborovanju delegatov, ki sta ga pozdravila tudi predsednika obeh slovenskih

osrednjih organizacij dr. Franci Zwitter in dr. Matevž Grilc, so sprejeli programski dokument pod naslovom »Hočemo še naprej kmetovati«. V njem zahtevajo ohranitev kmečkih delovnih mest, turistično takso v korist kmetov, se zavzemajo za pravice kmetice in za zaščito rodovitne zemlje ter druga kmečka vprašanja, razen tega pa zahtevajo narodno enakopravnost tudi v koroški kmetijski zbornici. V tej zvezi program zahteva priznanje slovensčine kot uradnega jezika v kmetijski zbornici, da postane glasilo zbornice tudi glasilo slovenskih kmetov, da podpirajo tudi slovenske mladinske organizacije, ki združujejo podeželsko mladino, ne le nemške, in da naj kmetijski strokovnjaki v stikih s kmeti na dvojezičnem področju upoštevajo tudi slovenščino.

Openska šola France Bevk mora ostati enotna

Na osnovni šoli F. Bevk na Opčinah se že več let vleče problem pomanjkanja prostorov. Kljub temu, da imajo Italijani na razpolago svojo šolo v Villa Carsii in šolo s celodnevnim poukom v Banah, imajo tudi v starem šolskem poslopju v središču vasi na razpolago celi dve nadstropji — razen ene učilnice v prvem nadstropju — medtem ko se Slovenci stiskamo v enem samem nadstropju. In to kljub temu, da imamo enako število razredov kot oni. Zato je starše osnovnošolskih otrok pa tudi vso širšo opensko javnost razburila vest, da je šolski skrbnik sklenil razdeliti opensko slovensko šolo in preseliti tri razrede v italijansko šolo v Villa Carsio.

Starši so se na sestanku seznanili z vsebino pisma šolskega skrbnika, po katerem bi Slovenci dobili tri razrede v Villa Carsii, morali pa bi v starem poslopju odstopiti Italijanom tisto edino učilnico v prvem nadstropju. Starši so se soglasno in z vso odločnostjo izrekli proti obema rešitvama, ki ju je nakazala ravnateljica: tako proti cepitvi šole kot proti popoldanski izmeni. Prepričani so, da bi taka delitev in oslabitev šole škodila razvoju in delovanju celotne osnovnošolske skupnosti. Sprašujejo se, zakaj ni šolski skrbnik raje preselil v Villa Carsio treh italijanskih razredov, kar bi bilo lažje izvedljivo pa tudi bolj pravično. Stiska s prostori je namreč nastala zaradi tega, ker je italijansko ravnateljstvo vpisovalo v staro središčno šolo tudi otroke, ki bi morali obiskovati šolo v Villa Carsii.

Poravnajte naročnino!

Spominska razstava arhitekta Sulčiča v Križu

V Križu pri Trstu so v nedeljo, 4. t.m., odprli spominsko razstavo domačina Viktorja Sulčiča, znanega slovenskega arhitekta, ki se je uveljavil v daljni južni Ameriki. Sulčič se je rodil 2. avgusta 1895 v Križu, kjer je končal osnovno šolo, obrtno srednjo šolo je obiskoval v Trstu, na akademijah v Firencah in Bologni pa je študiral kiparstvo. Nekaj časa je živel tudi v Zagrebu, kjer je sodeloval z arhitektom Lubinskim in kiparjem Meštrovićem. Leta 1924 se je preselil v Argentino in kmalu zaslovel kot arhitekt pomembnih stavb, npr. mestne tržnice v Buenos Airesu (1929) in nogometnega stadiona slavnega kluba Boca Junior (1938) v istem mestu. Umril je v Buenos Airesu 2. septembra 1973. Sulčič se je ukvarjal tudi z akvarelom in večkrat razstavljal, med drugim v Beogradu ob enem svojih obiskov v Evropi.

Otvoritev spominske razstave se je pričela s slavnostjo v Domu Alberta Sirka v Križu, med katero je prof. Milko Renner orisal življenje in delo velikega rojaka. Domačin iz Vižovelj Rudolf Klarič, dolgo-

Šola v središču Opčin je bila zgrajena za Slovence in je še danes zanj najboljša primerna po svoji legi v središču vasi, kjer se odvijajo vse kulturne, verske, športne in pošolske dejavnosti otrok. Iz vseh teh razlogov starši ne pošiljajo svojih otrok k popoldanskemu pouku in pričakujejo razčiščevalni pogovor s šolskim skrbnikom.

25 let Slovenskega kulturnega kluba

Te dni poteka 25 let od prvega jesenskega sestanka Slovenskega kulturnega kluba, ko so se nekateri »klubovci« vrnili polni dobre volje in mladostnega zagona z letovanja v Ukvah in zasnovo novo mladinsko organizacijo.

«... To bi bil svetni klub brez kakih posebnih obveznosti, bila bi to organizacija fantov in deklet, vesela, sproščena, ki bo razmišljala o sodobnih problemih in jim skušala najti odgovor ... Klub je bil od vsega začetka dijaška organizacija, ki je slonela na katoliških principih. Če je in kadar je dosegla kak uspeh, je bilo to zmeraj takrat, ko je bila organizacija. To se pravi, da so bili člani krepko med seboj povezani, da so mislili enako in da so imeli skupen cilj, ki so ga morali doseči. Samo takrat lahko govorimo o uspehih ...» (napisal prof. Jože Peterlin).

Kar naenkrat smo v klubu zvedeli, da ima naš klub — baje, da je edina mladinska kulturna organizacija v središču mesta, ki proslavlja že srebrno poroko — 25 let. To ni sicer nekaj izjemnega, je pa v našem okolju gotovo pomembna stvar. To dejstvo nas je napolnilo s ponosom, toda istočasno tudi s strahom. Zakaj s ponosom: najprej, ker smo prišli do prepričanja, da klub ni in ni nikoli bil le vesela družba mladih, ven-

UMRL WALTER MEHRING

V Zürichu je v starosti 85-ih let umrl nemški pisatelj Walter Mehring, čigar satirična dela je nacistična oblast prepovedala in jih dala zažgati. Rodil se je bil leta 1896 v Berlinu in je v svoje številne romane, dramska dela, poezije in pesmi vključil ostro kritiko proti Hitlerju in njegovemu sodelavcu Goebbelsu. Ko je nazizem prevzel oblast, je Mehring zbežal iz Nemčije in se zatekel v Združene države, odkoder se je vrnil leta 1950.

dar trdna organizacija, v kateri so se in se še vedno mladi Slovenci vsestransko osveščajo.

Ko prelistujemo seznam članov Slovenskega kulturnega kluba, ne moremo mimo ugotovitve, da se je v 25 letih ogromno stvari spremenilo, in z njimi tudi ljudje. Kje so danes vsi bivši predsedniki in člani pa odborniki in prijatelji? Ni pretirano, če trdimo, da jih je velik odstotek danes v javnem življenju: v naši kulturni areni (od Radijskega odra do SSG), na političnem bojišču, kjer visoko dvigajo slovensko zavest, na znanstvenem in zdravniškem področju, v ustvarjalni umetnosti in prosveti, na univerzitetnih inštitutih, na šolah vseh vrst in stopenj, nekateri so celo utrli pot znanosti v notranjosti Italije oz. Evrope. Tako, da je Slovenski kulturni klub brez dvoma pripomogel k vsestranskemu kulturnemu in političnemu dvigu slovenskega naroda v zamejstvu.

Zakaj s strahom: Zavedamo se, kakšno čast in dediščino so nam zapustili naši predhodniki in kakšna odgovorna naloga nas časa v bodočnosti. Mi smo sicer trdno prepričani, da bomo še dalje gojili iskanje v smeri kulturnega in vsestranskega osveščanja, vendar se zavedamo, da moramo storiti v obliki, ki je današnji zahtevni mladini najbližja, da bo naše delo trajno in učinkovito. 25 let od tega so bili člani presrečni, ker so se v klubu smeli pogovarjati v materinem jeziku — saj je znano, da takrat na univerzi skoro niso smeli govoriti med seboj v slovenskem jeziku, in to ne samo na univerzi, toda večinoma povsod. Nedvomno drži, da smo Slovenci v zamejstvu danes na boljšem, kot smo bili 25 let od tega, in to skoraj na vseh področjih. Zato je današnja mladina postavljena pred neštete možnosti, med katerimi lahko izbira, in do kulture je vedno bolj kritična. In tudi klub ni več edina mladinska organizacija. Kultura dobiva v sedanjem času širši pomen in tega se mladi posebno zavedamo. Zato bo moral klub v bodoče računati z vsemi dejavniki, če bo hotel še v nadalje uspešno predstavljati mladino v zamejstvu.

25 let ima torej Slovenski kulturni klub. Ko je bil ustanovljen, si gotovo niso mislili, da bo dočakal takšen življenjski jubilej. Zig Slovenskega kulturnega kluba ponazarja morje, sonce in knjigo — ljubezen in zvestoba slovenstvu.

Proslava 25-letnice Slovenskega kulturnega kluba bo v soboto, 10. oktobra, ob 20. uri v Peterlinovi dvorani v Trstu, ul. Donizetti št. 3.

Spored: Pevski nastop Tržaškega mešanega zbora pod vodstvom Tomaža Simčiča, literarni prispevki nekdanjih in sedanjih »klubovcev« (izbor in predstavitev Zora Tavčar - Rebula), glasbeni nastop Davida Kreblja in Robija Šturmana s kitaro in banjom, glasbeni nastop znanega Marka Ferija, govor predsednice kluba Silvije Callin in pozdravi bivših »klubovcev«. Po sporedu družabnost in zakuska. Toplo vabljeni vsi.

Silvia Callin

Občinska seja v Sovodnjah

Občinska seja je bila v četrtek, 24. septembra. Pri odobritvi zapisnika zadnje seje so svetovalci SSK vprašali za pojasnila. Na tej seji je namreč svet odobril vrsto prošenj za posojila, ki so zadevala razširitev ceste Rubije-Vrh, dograditev telovadnice in šolski avtobus. Podžupan Klemše je pojasnil, da so bile prve prošnje za posojila odposlane na zadevne organe v Rimu že sredi junija; ker pa ni bilo odgovora, so pred dobrim mesecem ponovno poslali dve drugi prošnji, a tudi na te ni dosedaj še nobenega odgovora. Podžupan je dodal, da so za ta problem seznanili senatorko Gerbčevo.

Sledili so odborovi sklepi. Prvi se je nanašal na ojačenje javne razsvetljave ter dodatnih drogov in žarnic na celotnem občinskem območju. Dela, ki bodo stala nad 18,4 milijona lir, bo opravilo podjetje De Giusti iz Trsta.

Strošek za prevoz otrok z Vrha in Gabrij v vrtec je predviden nad 4.239.000 lir ali dnevno 24.000 lir (lani 20 tisoč).

Najeti avtobus je lani stal mesečno 350 tisoč lir, letos pa 450 tisoč. Tudi letos kakor lani je k temu treba še dodatni stroške za nafto in voznika, ki je trenutno občinski delavec.

Sledila je sprememba proračuna za leto 1981, ker so bili v tem finančnem aktu pri raznih postavkah predvideni manjši izdatki ter prispevki od dežele; zaradi tega je bila potrebna preureditev proračuna.

Odobrili so prevzem pristojnosti bivše ustanove ENAOLI in s tem tudi prispevke, ki se nanašajo na podpore otrokom brez staršev.

Sledila je odobritev raznih izplačil, med temi stroški za občinski praznik ob 30-letnici občinske samostojnosti ter plačilo odkupljene parcele zemljišč za razširitev ceste pri mostu v Rubijah in parkirišča pri bivši papirnici LACEGO. Pri tem je podžupan seznanil svetovalce, da je razširjeni odbor Trgovinske zbornice v Gorici nakazal občini Sovodnje prispevek iz sklada Fondo Gorizia, in sicer 200 milijonov

nov lir (od 329 naprošenih). Prispevek bo služil za odkup zemljišč ter ureditev obrtniške cone v Rubijah.

Strošek za nove cestne znake v občini znaša nad 3 milijone lir. Nekateri, ki se nanašajo na prepovedi po raznih poljskih cestah, so tudi dvojezični. Pri tem glasovanju je svetovalec SSK iz Rupe dejal, da se ne strinja in glasuje proti, ker za vas Ruppo ni bilo zadostno poskrbljeno (na pr. ureditev pri vodnjaku). Kar je bilo svetovalcu SSK Maražu že v prejšnji mandatni dobi obljubljeni, ni bilo izvršeno. Svetovalec SSK Bruno Černic je glede cestnih znakov opozoril župana oziroma odbor, naj se v Sovodnjah v vasi postavi cestni znak, ki bi omejeval hitrost.

Med točko »razno« je župan poročal ter seznanil svetovalce o položaju, ki je nastal v otroških vrtcih glede priprave tople hrane otrokom. Znano je namreč, da so vrtci, ki jih je upravljala ustanova

ONAIRC, postali državni, tako da postrežnice nimajo danes staleža oz. niso kvalificirane za kuhanje. S tem v zvezi je župan med drugim dejal, da bo uprava rešila problem po zgledu drugih občinskih uprav, ki so se znašle v isti zagati.

V nadaljevanju svojega poročanja je župan seznanil svetovalce o sestanku med upravitelji treh slovenskih občin na Goriškem, ki se je vršil prejšnji teden v Doberdolu. Na tem sestanku je bil govor o problemih, ki so skupni tem upravam, na primer pristojbine, ki pritičejo občinam, kot so davki na zemljišča, davki pri grobokopih, odkup zemljišča na pokopališču, v katerem je zakopan družinski član, pristojbine za razna potrdila, ki jih občan potrebuje oz. razni dokumenti in tako dalje. Vse probleme in pristojbine naj bi v bodoče reševali skupno, tako da bi ne bilo velike razlike med upravami. Na tem sestanku so upravitelji govorili o problemih, ki so narodnega oz. manjšinskega značaja. Med drugim so se dotaknili problema, ki je nastal glede nižje srednje šole v Gorici; stavba, v kateri so sedaj slovenske šole, naj bi bila na prodaj.

V Vipavi odkrili spominsko ploščo Sebastjanu Krelju

Na glavnem trgu v Vipavi so preteklo nedeljo odkrili spominsko ploščo domačinu Sebastjanu Krelju, velikemu jezikoslovcu

SEJA SINDIKATA SLOVENSKE SOLE

Na zadnji seji Sindikata slovenske šole - tajništvo Gorica so člani odbora razpravljali o nekaterih aktualnih vprašanjih ob začetku šolskega leta in o delovanju sindikata oziroma njegovih statutarnih obveznostih. Letos poteče namreč mandatna doba sedanjemu odboru in je zato potrebno izvršiti nove volitve; te bodo na začetku decembra v popoldanskem času. Sindikat bo na Martinovo organiziral sindikalno večerjo, na kateri bodo počastili nekatere šolnike, ki so letos odšli v pokoj.

in protestantskemu piscu, ki se je tu rodil 1538. leta, umrl pa v Ljubljani leta 1567. Pobudo za postavitev plošče uglednemu domačinu sta dala »Klub starih goriških študentov« in Krajevna skupnost Vipava. Pristojnosti se je udeležilo veliko število krajanov, pa ugledne politične in družbene osebnosti, med katerimi dr. Joža Vilfan in seveda tudi stari goriški študenti. Slavnostni govor je imel prof. Tomaž Pavšič iz Idrije, v kulturnem sporedu pa so nastopili domači mešani zbor in štirje domači prosvetni delavci, ki so podali nekaj odlomkov iz Kreljevih del.

KONCERTNA SEZONA V GORICI

Sredi novembra se bo začela letošnja koncertna sezona v Gorici, ki jo prirejajo Glasbena matica, ZSKD in ZSKP; namen te koncertne sezone je med drugim ta, da nudi ljubiteljem glasbe izvajanja domačih slovenskih in jugoslovanskih ustvarjalcev in da seznanja tudi italijansko publiko z našo glasbeno umetnostjo, saj nastopajoči skoraj v vseh primerih izvajajo dela slovenskih skladateljev. Letos bodo koncerti v raznih dvoranh v mestu: nastopi bodo v goriškem Avditoriju, v Katoliškem domu in v novi dvorani Kulturnega doma, ki ga bodo odprli konec novembra. Na prvem koncertu bo nastopil Goriški komorni ansambel s slovenskima solistoma Grčarjem in Arnoldom. V začetku decembra bo koncertiral zagrebški pianist Krpan; sledil bo koncert J. Grafenauer (flavta)-Bertoncelj (klavir) v januarju. V začetku februarja bo nastopil Trio Lorenz s solistom J. Faloutom (rog). Orkester Akademije za glasbo iz Ljubljane s tržaškim pianistom Rojcem bo naš gost v marcu; koncertno sezono pa bo zaključil v aprilu mešani zbor Obala iz Kopra. Organizatorji obveščajo, da so tudi letos na razpolago abonmaji; cena je 10.000 lir za redni in 6.000 lir za mladinski.

VESTI IZ ŠTEVERJANA

Osnovna šola. V ponedeljek, 5. oktobra, so otroci osnovne šole v Števerjanu začeli s poukom v novi šolski stavbi, ki jo je v Dragah dala zgraditi občinska uprava. Poslopje je popolnoma dograjeno, vendar bo potrebno še dopolniti opremo in urediti zunanji prostor, za kar naj bi porabili še približno 150 milijonov lir. Tako so bila kronana prizadevanja občinske uprave, ki je veliko truda vložila za zgradnjo tega modernega poslopja s prispevkom dežele in državne uprave. Uradna otvoritev bo verjetno prihodnji mesec. Osnovna šola bo poimenovana po Alojzu Gradniku.

Novo župnijsko vodstvo. Zadnje nedeljo septembra sta se predstavila farnemu občestvu novi župnik dr. Kazimir Humar in kaplan Gabrijel Vidrih, ki je prišel iz koprskeske škofije. Najprej so se poslovili od dosedanjega župnika Antona Prinčiča, ki je prevzel župnijo v Jamljah. Zastopnik mlajšega rodu in predstavnik župnijskega

sveta sta se g. Prinčiču javno zahvalila, zatem pa sta pozdravila novega župnika in kaplana. Srečanje se je nadaljevalo v župnijskem domu, kjer je svoj pozdrav prinesel tudi števerjanski župan Stanislav Klanjšček.

Natečaj za diapozitive. Že več let domači fotoklub prosvetnega društva »Sedej« organizira fotografski natečaj; tako je bil tudi letos razpisan natečaj na temo »Spomini iz preteklosti«, ki je odprt za vse fotoamaterje iz naše dežele in tudi iz Slovenije. Namen tega natečaja je ovrednotiti narodne tradicije s predstavitvijo diapozitivov, ki naj prikažejo svet, ki izginja (stare navade, šege, značilne predmete in kraje iz preteklosti). Vsak udeleženec lahko predstavi največ po pet diapozitivov v velikosti 5x5 cm v barvah; čas prijave je do 30. novembra na naslov: Briški fotoklub, SKPD »F.B. Sedej«, Trg svobode, Števerjan.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

»Knjiga 81«

Novi zvezek revije »Knjiga '81« prinaša pregled nad novimi slovenskimi knjigami, ki so izšle zadnji čas, tako leposlovnimi kot drugimi.

Kar zadeva pripovedna dela, je omeniti na prvem mestu novi roman Pavleta Zidarja, ki ima naslov »Razoroženi prerok«. Vsem je znano, da je Pavle Zidar zdaj daleč najbolj plodovit slovenski pisatelj in tudi eden najbolj izvirnih. Presenetljivo je, kako pester je razpon motivov, iz katerega zajema. Omenjena revija pravi o tem njegovem delu: »Razoroženi prerok« je bivši cistercijanec, zdaj profesor zgodovine in zemljepisa, ki se spominja svoje življenjske poti: od zgodnjih erotičnih doživetij, ki so ga travmatično zaznamovala, ga spremljamo skozi marsikdaj asketsko nasilno samostansko vzgojo in duhovniški poklic, katerega mu se zaradi drugačnih spoznanj odpove ter si ustvari družino, vendar se tudi v njenem okviru ne more dokončno zasidrati. Pisatelj nam predstavi svojega junaka v zrelih letih, ko v pogovorih s prijateljico in spominskih dialogih s seboj pretehtava izkušnje svoje razburkane preteklosti z umirjeno življenjsko modrostjo.

Snov je torej dražljiva in provokantna kot v večini Zidarjevih del, le da pisatelj pri obravnavanju take snovi skoro vedno odpove. Ne zmore niti miselnega niti umetniškega napora, da bi napravil iz tega res pomembno literarno umetniško. Vse se mu nekako zvedeni v rokah, razpade v sestavine, se ne spoji v organsko umetniško enoto. Menimo, da je glavna šibkost Zidarjevih del, ki pomenijo sicer zanimivo branje, v pomanjkanju prave življenjske filozofije. Hotel bi povedati neko veliko življenjsko modrost, a si ni na jasnem, kakšna je ta življenjska modrost. Tako izpadejo njegovi junaki, ki so seveda vse prej kot junaki, nazadnje precej klavrno in tako tudi

ta bivši cistercijanec. Vsi so si med seboj zelo podobni, vsi so veliki neodločneži, vsi se vrtijo nekam v krogu kot pes, ki lovi svoj lastni rep. Zidarjevi romani so tudi po obsegu premajhni, da bi pomenili zares pravi roman. Na kratko bi lahko rekli, da manjka Zidarju življenjske filozofije in to se odraža v njegovih junakih. Vsi so nekam na kratkem z življenjsko filozofijo, zato vse preveč radi grebejo po sebi in se jemljejo zelo resno, manjka pa jim življenjski smisel. Knjigo je izdala Državna založba Slovenije.

Ista založba je izdala komaj 156 strani obsegajoči roman Toma Rebolja s čudnim naslovom »Barnicz«. Ta pisatelj mlajše generacije je sploh znan po knjigah s čudnimi naslovi in čudno vsebino. Čudna je tudi vsebina tega kratkega romana, napol fantastična, napol simbolna in bralec ji težko odkriva smisel.

Mohorjeva družba v Celju pa je izdala knjigo »Sodobni misleci«, ki vsebuje nekaj daljših in krajših esejev Edvarda Kocbeka o raznih sodobnih filozofih, pa tudi pisateljih. Knjiga pomeni za razmišljujočega in zahtevnega bralca odlično branje in enega tistih šivov, ki povezuje slovensko kulturo s sodobnim zahodnim miselnim svetom. Takih knjig je izhajalo v tem in preteklem stoletju na Slovenskem vse premalo.

Slovenska matica pa je izdala novo knjigo v Trstu zelo znanega režiserja in lektorja Mirka Mahničiča »Klici«. Gre za nekako nadaljevanje njegovih gledaliških in jezikovnih zapiskov v obliki dnevnika, v katerih pa obravnava tudi marsikako drugo vprašanje, ki zadeva poklic pisatelja, režiserja, gledališče na splošno, gledanje na jezik, estetiko in drugo. Tudi ta knjiga je dragocena in vredna vse pozornosti tistih, ki ljubijo slovensko kulturo.

Pismo »Unejcem« o slovenskih plemičih

Na uvodnem mestu nove številke »Naših razgledov«, je objavljen govor, ki ga je imel novi rektor ljubljanske univerze prof. dr. Ivo Fabinc ob prevzemu rektorskih dolžnosti 11. septembra. Rekel je med drugim: »Z vzgojno-izobraževalnim procesom naša Univerza sodeluje v oblikovanju največjega družbenega bogastva — človeka, ki ga še posebej v višjih stopnjah tega procesa uvaža v svet znanosti. Ta način vključevanja Univerze v temelje družbenega reprodukcijskega procesa pa vedno bolj zahteva njeno intenzivno znanstveno-raziskovalno delo. Dolgoročne značilnosti znanstvenega dela na Univerzi so trajni temelji dolgoročnih povezav Univerze z gospodarstvom in družbenimi službami, kakor tudi njenega vključevanja v stalno delo na osnovah srednjega šolstva. So pa tudi pomembna opora drugih raziskovalnih centrov. Brez znanstveno-raziskovalnega dela bi bila Univerza kot suha veja, kakovost izobraževalnega procesa in učiteljev, ki ga izvajajo, bibledela, izgubila bi se učinkovitost vseh zmogljivosti Univerze«.

Dr. Aleksander Bajt je avtor razprave »Gospodarski sistem in učinkovitost socialističnega samoupravljanja«, v katerem ugotavlja vzroke »nezadovoljivih rezultatov jugoslovanskega gospodarstva«, kot je rečeno v podnaslovu. Razprava se bo nadaljevala. Dr. Boris Strehsack piše v zvezi z občinim zborom Slovenskega sodniškega društva o temi »Obveščanje javnosti o delu sodstva«. Nadaljuje se tudi anketa »Razmišljanje o stalinizmu«, s katero se ukvarja Rastko Močnik s problemom »Stalinizem danes«. Močnikovo razpravljanje se končuje z ugotovitvijo: »Zato nemara anketa o stalinizmu le ni tako groteskna: preden se namreč odločimo dognati, ali po dnu daljnega jezera nemara zares riže kakšen velečrv, se moramo vprašati o črvu, ki nam nažira jezik, da raje blebečemo o nižavah daljnega severa, namesto da bi se spraševali o črvu, ki nam riže skozi zgodovinsko materijo mišljenja in dejanja, da raje blebečemo...« V rubriki »Ocene, poročila« ocenjuje Janez Jerovšek knjigo Ilije Jurančiča »Vrednotenje dela«, Bine Igličar pa knjigo Adolfa Bibiča »Interesi in politika«. Jančko Kos ima v tej številki razpravo oziroma esej »Problem objektivne kritike v današnji literarni situaciji«, ki ga je nameraval brati na zborovanju kulturnih delavcev bivše OF, ki je bil napovedan za pretekle dni ob stopetdesetletnici Frana Levstika v Velikih Laščah. O gledališki kritiki pa piše Aleš Berger.

V tej številki Naših razgledov najdemo tudi dolgo pismo Pavleta Merkuja takoimenovanim Unejcem, kot pravijo oziroma so pravili Beneški Slovenci Slovincem v Avstriji (»uni« tam čez!). V pismu, ki zavzema celo stran, obravnava Merku vprašanje slovenskega občevalnega jezika oziroma dopisovanja plemičev na Slovenskem in razkrinkava kot krivo nekdanjo trditev, da so si dopisovali in se pogovarjali samo v nemškem jeziku. Merkujevo pismo opozarja še na nekaj drugih odkritij v tem pogledu.

V tej številki je objavljen tudi intervju s kmetom Alojzjem Finguštom iz Orehove vasi na Ptujskem polju pod naslovom »Kmet je nakaterim še zmeraj kmetavz«. V prilogi piše Špelca Čopič o nedavno umrlem nemško-avstrijskem slikarju Wernerju Bergu, ki je imel tako rad Slovence, da se je za stalno naselil med koroškimi Slovenci in jih upodobil na nešteti slikah in risbah.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU

Otvoritvena predstava sezone 1981-82

Ferdo Kozak

»PUNČKA«

Dramatična zgodba v petih slikah, dogaja se v Ljubljani leta 1936.

Režija: Jože Babič

PREMIERA

v petek, 9. oktobra 1981 ob 20.30 — ABONMA RED A — premierski

PONOVITVE

v soboto, 10. oktobra 1981 ob 20.30 — ABONMA

RED B — prva sobota po premieri

v nedeljo, 11. oktobra 1981 ob 16.00 — ABONMA

RED C — prva nedelja po premieri

v sredo, 14. oktobra 1981 ob 20.30 — ABONMA

RED D (Mladinski v sredo)

v četrtek, 15. oktobra 1981 ob 20.30 — ABONMA

RED E (mladinski v četrtek)

—o—

Nova sezona v DSI

V tržaško kulturno kroniko spada tudi začetek nove sezone Društva slovenskih izobražencev, ki od oktobra do junija prireja ponedeljkove večere v Peterlinovi dvorani Slovenske prosvete v Trstu. Prvi večer je bil, kot je tradicija zadnjih let, posvečen analizi in razgovoru o letošnji Dragi, poleg tega pa so bili podani tudi prvi zaključki ankete, ki je bila izvedena med udeleženci letošnjih študijskih dni.

KONZUL ZDA NA VLJUDNOSTNEM OBISKU PRI SLOVENSKI SKUPNOSTI

V okviru srečanj z vsemi demokratičnimi strankami v naši deželi se je novi ameriški konzul v Trstu g. Frank R. Golino pred dnevi sestal s predstavniki deželne vodstva Slovenske skupnosti na strankinem sedežu v ulici Machiavelli 22 v Trstu.

V daljšem in pristrčnem razgovoru so ga predstavniki SSK informirali o seda-

Predavanje v DSI

V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu bo v ponedeljek, 12. septembra, govoril jezuitski pater Korkalj o svojem 16-letnem delu v misijonih v Zambiji. Začetek ob 20. uri.

njem položaju slovenske narodnostne skupnosti v Italiji in mu zaželeli uspešno delo na področju dežele Furlanije - Julijske krajine.

Predstavniki ZDA je z zanimanjem prisluhnil problemom, ki mu jih je podrobneje prikazalo vodstvo Slovenske skupnosti.

Sodobno kmetijstvo

Strojno obiranje grozdja

Človek lahko v različnih delovnih pogojih in z različnih vzgojnih oblik nabere dnevno do 1000 kg grozdja, s strojem pa v eni uri lahko oberemo 7000 kg grozdja. Pri mehaniziranem obiranju so izgube med 6 in 12, povprečno 9% pridelka, pri običajni povprečno 8%. Ker se pri strojnem obiranju grozdje več ali manj poškoduje, za namizno grozdje ne pride v poštev. Največ ga rabimo za obiranje konzumnih in kakovostnih vin, ne pa za vrhunska vina, ki jim tako obiranje spremeni kemične in organoleptične lastnosti. Spremembe so minimalne, zato ne gre vnaprej zavračati strojnega obiranja. Strojem bo treba prilagoditi medvrstne razdalje pri sajenju trt, vzgojne oblike in način vinifikacije. V vinogradu naj bi se grozdje združilo in v klet bi prevažali mošt z drozmi.

Izboljšave strojev in postopkov vinifikacije so dokaj izravnale razlike v kakovosti vina. Analize povedo, da iz strojno obranega grozdja pridelano vino vsebuje nekoliko manj alkohola (0,5%), skupne kisline PH, suhega ekstrakta sladkorja ter mineralnih snovi — fosforja, kalcija, natrija in železa — poveča pa se vsebina fenolnih spojin, to je antocianov, levkvantocianov in katehinov, kar je posledica poškodovanih jagod in pecljevine, kajti ob neposrednem dotiku grozdnega soka s počenimi jagodnimi kožicami in poškodovano pecljevino se fenolne spojine močneje

izlužijo in preidejo v mošt, pozneje pa v vino.

V praksi se obnese nekaj načinov strojnega obiranja; mehanično rezanje grozdov: pri tem in ostalih sistemih stroj nekako objame vrsto, v kateri rastejo trsi, in zahteva špalirno vzgojo trte, pri kateri so grozdi v skoraj enaki višini; evropske sorte pa imajo bolj ali manj kratke peclje, le novovzgojene sorte so dale v tem pogledu še kar zadovoljive rezultate. Stroji so opremljeni s krožnimi žagami, ki odžagajo grozde, ki padajo na pripravljeno ploščad in nato v posebno posodo.

Stroji z usmerjenim zračnim pritiskom, ki je usmerjen na grozde, loči te od mladice. Odtrgani grozdi in jagode padajo v gumijaste posode, od tu pa jih pritisk vsrka ter skozi pripravo, ki loči pecelj in liste izpuha v pripravljeno posodo. Tudi ta sistem ni preveč uspešen.

Najnovejši stroji temeljijo na principu odpihovanja trsnih listov, šele nato stroj obira grozdje. Liste odpihuje z ventilatorjem, kar preprečuje, da listje sploh ne pride v dotik z moštom.

Sklep je, da na sedanji stopnji razvoja stroji za obiranje ne dajejo najboljših rezultatov, ker bolj ali manj prizadenejo kakovost surovine in pozneje vino kot končni produkt.

Sistem odpihovanja bo uspešen v srednjih ali velikih vinogradniških obratih.

Z. T.

IZREDNO BOGATA KONCERTNA DEJAVNOST V NOVOGORIŠKEM KULTURNEM DOMU

V koncertni sezoni 1981/82 se Kulturni dom v Novi Gorici predstavlja v novi vlogi organizatorja koncertne dejavnosti z željo, da nadaljuje prizadevanja in uspehe Zveze kulturnih organizacij. V tej sezoni organizatorji predstavljajo ljubiteljem glasbe dva abonmaja. Rdeči abonma (6 koncertov) predvideva izvedbe vrhunskih ansamblov, priznanih orkestror, dirigentov in solistov; zeleni abonma (prav tako 6 koncertov) pa je bolj komorne narave in predvideva solistične recitale odličnih domačih in tujih glasbenih umetnikov. Prvi koncert rdečega abonmaja bo 16. oktobra, ko bo nastopil znani ženski zbor iz Beograda Collegium musicum; v istem abonmaju si bodo sledili: Orkester akademije za glasbo iz Ljubljane (23.11.), Komorni orkester Bolšoj teatra iz Moskve (28.12.), Slovenski komorni orkester (11. januarja), Simfonični orkester Slovenske filharmonije (11.2.) in Simfonični orkester RTV Ljubljana (29.3.).

Program zelenega abonmaja pa predvideva: Liana Isakadze - violina, Sovjetska zveza (26.10.), Ivo Pogorelič - klavir (6.11.), Kvartet violončel (14.2.), Aleksander Toradze - klavir, Sovjetska zveza (22. februarja), Consortium musicum - Ljubljana (1.3.) in Jazz kvartet Andrej Arnol, ki bo z nastopom 12. aprila zaključil koncertno sezono. Kot je razvidno, gre za izredno bogat program vrhunskega poudarjanja in bo gotovo pritegnil ljubitelje glasbe tudi s te strani meje. Kdor želi abonma, se lahko vpiše do 15. oktobra v prostorih Kulturnega doma v Novi Gorici.

ZGODOVINSKI SIMBOL IN PRAVO SLOVENCEV

Knežji kamen, vojvodski stol...

OOOO 9 OOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOO J. ŠAVLI OOOOO

Umetnost in kultura na slovenskih tleh v poznem srednjem veku je zapustila dela in spomenike manjšega pomena ne zato, ker bi bilo slovensko ljudstvo mogoče manj kulturno, pač pa zato, ker se je moralo več kot dvesto let braniti Turkov. In ta bran je bil kakor jez za zahodno Evropo, da se je lahko potem izživljala v renesančnem razkošju. Stotisoči goldinarjev so bili potrebni za vzdrževanje vojske, za vzdrževanje Vojne krajine na Hrvaškem, okoli dvesto tisoč ljudi,

predvsem mladega rodu je naš narod izgubil v teh letih; vendar je turške navale vzdržal. Kljub temu pa imamo tudi v teh letih prave bisere umetnosti po slovenski zemlji, od cerkvic in kapel, do kmečkih domov, pa glasba, petje, plesi ipd.

Toda kulturna raven nekega naroda ima lahko še starejšo korenino. Že nekdanja Karantanija razvije posebno tvorno kulturo, ki jo danes vsa evropska arheologija priznava kot Ketlaško kulturo, imenovano po prvotnih najdiščih v kraju Köttlach pod Semmeringom. (Še leta 1221 imenovan v listinah »Mons Semmernik«).

Ta kultura je cvetela od 8. pa do 11. stoletja in se po najdbah kaže kot izjemno enotna. Nasledila je starejšo Keszthelysko kulturo, na območju Panonije in Slavonije pa se je razširil nekoliko drugačen, vendar ketlaški podoben kulturni krog t.j. Belobrdska kultura. (42)

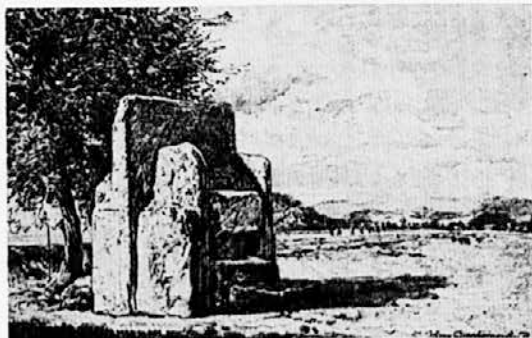
Značilno za Ketlaško kulturo je razvito cerkveno stavbarstvo s pleteninasto ornamentiko, gradnja utrjenih gradišč, močno razvito lončarstvo ter okrasna umetnost, ki se kaže posebno na uhanih in brošah iz grobov. Na teh uhanih in brošah se pojavljajo značilni simboli: rozete, dre-

Ustoličevanje Koroških vojvod (iz: Die österr. Monarchie im Wort und Bild, Kärnten und Krain, Dunaj 1891)

vo življenja, Agnus dei, cvet lilije, križ, jagnje, golob in — panter. Uhani s podobno panterja, močno stiliziranega, so najbolj značilni za območje nekdanje Karantanske krajine t.j. današnje Štajerske. (43) Ali je samo naključje potem, da se panter pojavi v deželnem grbu Karantanije t.j. Koroške in njene krajine?

Karantanija kot kneževina (o tem pričča hermelinovo krzno v njenem grbu) — vir jo pod Arnulfom (ki je bil nezakonski sin kralja in zatem tudi cesar) omenja celo kot »kraljestvo« — je imela celo palatinske grofe, posebno družbeno sestavo (edinstven primer, da so lahko tudi žene imele premoženje) in v krščanskem življenju enega najiminentnejših simbolov —

Vojvodski stol na Gosposvetskem polju (iz: Die österr. Monarchie im Wort und Bild, Kärnten und Krain, Dunaj 1891)

- Videš, Jakec, zdej jemajo Rusi še ano skrb več. Jeh skrbi, ke se rodi premalo otrok.
- Glih tu se je še mankal! Zraven Afganistana, Poljakov, Reagana ...
- Ja, videš, zdej se je oglasu an profesor Viktor Peredentsev u časniki Moskovski Komsomoljec, ke je namenjen glih mladini jn prave, de be mogli ta mladi zakonci naredet več otruk. De zvečer ne be smeli tolko štedirat al hodet u kašne tečaje, ma delat otroke. Njega skrbi ke bo u Sovjetski Zvezi hmali več mohamedancov koker Rusov. Zatu ke pr mohamedanceh se na vsakeh taužent ledi rodi šestjtrideset otrok; pr Rusah pej samo šestnajst. Zatu prporoča tu mladem, nej nardijo, dokler so mladi, vsaj tri otroke. Pole, kadar se jem ne bo dalo več, nej začnejo kej štedirat.

- Eh, jest se spounem, de tudi ranek duče je jemu tašne skrbi. Tudi uan je tou, de be jemeli Taljani dosti otruk. Ma jest rečem, de ne bo neč pomagalo, zatu ke kamer je standart vesok, je zmiri malo otruk.
- Sej vre od anbot znamo, de bogati ledje jemajo zmiri malo otruk. Anga, al narveč dva. Bogi ledje so tisti, ke so puhni otruk.
- Se zna, ke nimajo družga divertimenta. Jest rečem, de je tega dosti kriva tudi televizija. Se spouneš leta nazaj, ke je u Njujorki zmanjkalo letrike? Ni blo luči, ma tudi televižjon niso mogli gledat. Jn čez devet mescov so u špitalah koštetirali, de se je rodilo strašno dosti otruk več ku po navadi.
- Se spounem ja. Tle se vide, de je televižjon antidemografska ištitudija. Namesto delat otroke gledajo ta mladi tiste naumne pupole. Jest be tistmi ruskemi profesorji svetvau, de nej vzame u račun tudi televizijo. Nej stri pobrat vse televizorje Rusam jn nej jeh šenka tistem mohamedancem. Taku be ubou dve muhi hkrati: Mohamedanci be gledali televizijo jn be jemli mejn otruk, Rusi be pej delali otroke na veliko. Taku be bla zagvišana večina ta staršega brata, koker pravejo.
- Ma če sm jest ku Brežnjev, be organizirau produkcijo televizorjev še bol na veliko. Be pošiljau, magari kontrabant, na meljone jn meljone televizorjev na Kitajsko, ke njuh je res dosti preveč. Taku be se zmanjšau kitajski pritisk ne tisto dougo mejo.
- Ma tudi drugem narodam be se splačalo šenkavat. Denmo reč Ukrajincam, ke jeh je še zmiri štirideset meljonov.

Jn tudi Litvancam jn Estoncam, de be prej zginli.

- Videš, tudi televizor je lahko vojno orožje. Čudno, de se pacifisti tega ne dogovejo!
- Ma treba reč, de tudi televizor je lahko koristen. Denmo reč za tiste, ke ne morejo spat. Če gledaš an cajt televizijo, posebno tiste okrogle mize jn intervuje, prov gvišno zaspiš. Jest se spet čudem, de dohtarji ne denejo na recept televizije tistem, ke ne morejo spat.
- E, počasi bojo pršli tudi uani na tu.

—o—

HUDA NESREČA V DOBERDOBU

V četrtek, 1. oktobra, se je v Doberdobu pripetila huda nesreča, ki je terjala življenje 59-letnega Alda Frandoliča. Pokojnik je skupno z bratom Karlom takoj po vojni odprl svojo pekarno na glavni ulici v Doberdobu nasproti županstvu. Aldo Frandolič je v pekarni delal že prej kot vajenec, potem pa se je osamosvojil in z bratom ter drugimi družinskimi člani začel delati v svoji pekarni. Tu ga je doletela prejšnji teden nesreča; ubil ga je električni tok, medtem ko je verjetno preizkušal krušno peč. Zapušča ženo Marijo in troje otrok: Renco, ki je univerzitetni študent, Dario, ki končuje igralsko šolo v Ljubljani, in Karmen, ki obiskuje še nižjo srednjo šolo. Družini in sorodnikom izreka globoko sožalje tudi naš list.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« ■ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 ■ Odgovorni urednik: Drage Legiša ■ Tiska tiskarna Graphart. Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 772151

Marijo na prestolu (Maria in Solio) pri Gospe Sveti na Koroškem. Simbol Marije na prestolu spada med najizrazitejše prvine krščanskega češčenja v srednjem veku. V Bizancu so se pred to podobo poklanjali najimenitnejši vojskovodje, preden so šli v boj, da odbijejo vpade poganskih ljudstev. In bizantinsko ljudstvo se je v trumah udeleževalo procesij s kipom te Marije, vzklikalo in vriskalo od veselja, ko jo je zagledalo. (44) — Da se potem isti krščanski simbol pojavi v Karantaciji pri Gospe Sveti, ne more zato obveljati prizvok, ki ga nacionalistični in ideološki pisci dajejo svojemu pisanju o zgodnji slovenski zgodovini, češ da je bilo karantansko »alpskoslovansko« ljudstvo kmečko, brez globlje kulture in omike.

In končno, kakšna izredna osebnost in državniška modrost se kaže pri karantanskem vladarju knezu Borutu, da se je odločil za sprejem krščanstva, s čimer je Karantanja tedaj dobila svoje mesto v Evropi, vsi narodi pa, ki so vztrajali v poganstvu, so zatonili. Knez Borut kaže torej na močno državniško osebnost. Enako tudi za njim panonski knez Kocelj, ki ga celo papež v pismu imenuje »premodri mož« (prudētissime vir). (45) Ta izobražen in razgledan knez je tako vzljubil staroslovanske cerkvene knjige, ščitil Cirila in Metoda in se s tem zoperstavil cerkvenodržavni frankovski politiki bavarskih škofov. In končno se je za ta ideal tudi žrtvoval, izgubil je knežji prestol in, kot vse kaže, tudi življenje.

Narod, ki je imel v tako burnih in

*E*ces bnded nuf neze
grefil revuekigemube
fin Astrofi neprigem
toški mlklogte per
fali nemugi nstina
teleleumoki nušog
kigemubefin bone
felasaučtubui ne
priatnmu ovigavi
odšlauuibofige loom
nanapodčto vaečki
staviči lpečab bi
do nemoki lbtze
dučemir lpagiba
triva pomemem ze
dai zimo uuebofi na
rsemle boumu ol

Brižinski spomeniki, rokopis, začetek pridige o pokori (10. stol.)

krvavih časih, bodisi na vzhodu kot zahodu, tako idealne vladarje, tudi sam ni mogel biti zaostal.

Upoštevati pa moramo končno še, da je korenina kmečke kulture stara tisočletja. In ta starodavna kultura je, podobno kot jezik z dvojino, priča slovenske prazgodovinskosti. Toda celo naši pisci in ne le tuji, nam kljub temu vztrajno dopovedujejo, kako smo od pluga, pa do štale in hleva ter hiše prevzeli od »Nemcev«, Gotov ali kogar koli. Sami naj bi ne imeli pač ničesar. Takšno trditev so objavili še leta 1970 v Ljubljani, (46) ko bi moralo

vendarle že prevladati bolj kritično preverjanje vpliva nemškonacionalne ideologije na strokovno pisanje v preteklosti in večje sociozgodovinsko poznavanje slovenske kulture. Slovenska kmečka kultura je oblikovala tudi zgodnjo madžarsko kulturo in kaže na vzporednice v slovaški, v romunski in alpski kulturi vse do švicarske. (47)

Veliko zgodovinskih dejstev o Sloven- cih je treba še razčistiti. Med ta dejstva spada tudi nerazčiščen pojem o vojaško obrambni sposobnosti slovenskega naroda. Že Karantanci so vzdržali napade Obrov in zatem Madžarov. Naši in tuji zgodovinarji pa trdijo, da sta se ti napadalni ljudstvi, prav tako za njimi Turki, ustavili pred Alpami, ki so predstavljale oviro za njihovo konjenico. — Potem, ko so prešli Karpate, pa bolgarsko gorstvo Balkan in ko so Turki osvojili vso Bosno, kljub njenim goram ipd.?

(Dalje)

(42) B. Grafenauer, itm. str. 121-24

(43) V. Sribar — V. Stare, Drava — meja med oglejskim patriarhatom in salzbursko nadškofijo v luči arheoloških najdb, Slovensko morje in zaledje 1978/79 - 2/3

(44) F. Grivec, Šmarnice, Ljubljana 1963, str. 37 R. Klinec, Marija v zgodovini Goriške, Gorica 1955, str. 9, 10

(45) F. Grivec, Slovenski knez Kocelj, Ljubljana 1938

(46) Zgodovina agrarnih panog; Gospodarsko poslopje, str. 600, Ljubljana 1970

(47) prim. . Šavli, Kdo so bili staroselci, itm.